

פרשת מטות מסעי

מפי מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

בס"ד תמוז תשע"ז • גליון 206

ניתן לשלוח מייל לכתובת rephael.wasser@gmail.com ולקבל את הגיליון מידי שבוע לתיבת המייל

מסע בני ישראל במדבר

מסעו הפרטי של המתחנך ומסע הגאולה של האומה

ראשי פרקים:

למה נכתבו המסעות הללו? ◊ ברוב שנות המדבר ישבו ישראל במנוחה ◊ משל למלך שהיה בנו חולה ◊ מרעמסס לסוכות ומסוכות לאיתם ◊ צירוף אחד קדוש ◊ 'בעתה' או 'אחישנה' ◊ במעלה ההר העייפות גוברת ◊ יהודים, אל ייאוש! ◊ כדי לעבוד את ה' צריך לצאת מן הטומאה ◊ פרשת מסעי ושלושת השבועות ◊ רבי ביקש לעקור את צום תשעה באב ◊ צא ולמד - גלות למקום תורה

מקורות עיקריים:

רש"י במדבר לג, א ◊ שבטי י-ה במדבר לג ד"ה ויכתוב ◊ אוהב ישראל ריש פרשת מסעי ◊ אלף המגן ריש פרשת מסעי ◊ מאמרי הראיה עמ' 72 ◊ עבודת ישראל ריש פרשת מסעי ◊ סנהדרין צז ע"א ◊ של"ה פרשת מסעי דרך חיים תוכחת מוסר אות יא

למה נכתבו המסעות הללו?

משהגיעו ישראל לסוף הדרך הארוכה בת ארבעים השנה - מארץ גושן, מקום מושבם במצרים, עד נהר הירדן מול יריחו - באה התורה ומסכמת את שמות התחנות שעברו בהן במסעם, "וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם..."¹

במבט ראשון נראה כאילו לפנינו מסמך היסטורי עם רשימה של נתונים יבשים שהוצאו מהארכיון ונועדו לשמש עדות היסטורית למסלול ההליכה של עם ישראל במדבר. אך התורה איננה מסמך היסטורי אלא דבר ה'. אם התורה טורחת וכותבת את כל המסעות בוודאי טמון כאן לימוד לדורות שדורש העמקה.

ניתן לשאול: אם תכלית המסע במדבר היא הכניסה לארץ ישראל, מה אכפת לי מה אירע בדרך?

ברוב שנות המדבר ישבו ישראל במנוחה

רש"י² נוגע בשאלה זו ומבאר:

¹ במדבר לג, ב.

² רש"י במדבר לג, א.

"אלה מסעי - למה נכתבו המסעות הללו? להודיע חסדיו של מקום. שאף על פי שגזר עליהם (בגלל מעשה המרגלים) לטלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה".

ניתן היה לחשוב שבכל שנות המדבר היתה תנועה מתמדת, שבמשך ארבעים שנה הלכו אנשים נשים וטף ללא הרף, לכן יש צורך בפירוט של המסעות כדי שמי שיתבונן בפירוט המסעות ייווכח לדעת שסך הכול ברוב השנים ישבו ישראל במנוחה ולא היו מטולטלים במסעות. רש"י עורך כאן חשבון:

"שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתים מסעות. צא מהם ו"ד, שכולם היו בשנה ראשונה קודם גזירה (של המרגלים) משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה (ברתמה היתה פרשת המרגלים. רתמה מלשון 'גחלי רתמים', לשון הרע) שמשם נשתלחו המרגלים, שנאמר: 'ואחר נסעו העם מחצרות וגו' שלח לך אנשים' וגו' (במדבר יב-ג). וכאן הוא אומר 'ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה', למדת שהיא במדבר פארן".

נמצא שכל המסעות עד רתמה היו לפני מעשה המרגלים. כלומר ארבעה עשר המסעות (עד רתמה) שהיו בשנה הראשונה לא היו כלל בזמן הגזירה, הם היו לפני מעשה המרגלים, ומשנגזרה הגזירה לא נסעו ישראל אלא עשרים ושמונה מסעות.

"ועוד: הוצא משם ח' מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן מהר ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים".

מעשרים ושמונה המסעות יש להוריד עוד שמונה מסעות שהתרחשו לאחר מיתת אהרן בשנת הארבעים.

"נמצא שכל שמונה ושלושים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות".

כלומר ארבעה עשר מסעות היו בשנה הראשונה לפני מעשה המרגלים, שמונה מסעות היו בשנה הארבעים אחרי מיתת אהרן, ונשארו רק עשרים מסעות שנערכו במהלך שלושים ושמונה שנות המדבר. פירושו של דבר, שברוב שנות הגזירה לא היו נעים ונדים. כשקוראים את הפסוקים ברצף זה נשמע כאילו הם זזו כל יומיים, 'ויסעו... ויחנו... ויסעו... ויחנו...', לכן חשוב להדגיש שלא כך הם פני הדברים, הקב"ה אינו חפץ בטלולה של האומה, אלא חפץ בטובתה. כך מביא רש"י בשם רבי משה הדרשן.

משל למלך שהיה בנו חולה

דרשה נוספת מביא רש"י בשם מדרש תנחומא:

"ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת: משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו. כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו: כאן ישננו, כאן הוקרנו (היה לנו קר), כאן חששת את ראשך (היו לך כאבי ראש) וכו'".

המדרש שם ממשיך ומבאר מהו הנמשל. לפי התנחומא שם, הקב"ה מנה את תחנות המסע של ישראל כדי להזכיר להם את כל המקומות שבהם הכעיסו אותו, וממילא יזכרו בייסורים שפקדו אותם בזמנים שבהם המרו את פי ה', וימנעו מכך בעתיד.

משל למלך שמלווה את בנו בשעת מחלתו והם עוברים ביחד מסע מטלטל ביותר, הם עוברים מרופא לרופא וממוחה למוחה ומטיילים בין בתי הרפואה כשהם עסוקים בשאלות של חיים ומוות ונתונים בהתמודדות רוחנית ומעשית. יש עליות ומורדות, תקוות גדולות ומשברים, אמונה חזקה לצד כאב ויאוש, עד שבסופו של דבר הם מנצחים את המחלה ומבקשים להודות לה' על חסדו הגדול. באותה שעה יושבים האב ובנו ומזכירים זה לזה את התחנות השונות שבדרך, את הספסל בכניסה למחלקה, את הרופא הראשון

ואת הטיפול הראשון. הם מספרים יחד על רגעי המשבר ורגעי השמחה, אלו טיפולים הועילו ואלו טיפולים הזיקו וכדו'.

אם נתבונן בפסוקים נגלה שברשימת מסעי בני ישראל שלפנינו הכתוב מדלג על חלק מהמסעות וגם מדלג על מאורעות גדולים וכבירים שאירעו במקומות המפורטים כאן, כמו שילוח המרגלים, מחלוקת קורת, ואפילו מתן תורה. מנגד מוזכרים בקצרה מאורעות אחרים, כמו חוסר המים ברפידים, מות אהרן בהר ההר ומלחמת הכנעני. עלינו להעמיק בפסוקים ולהבין מה טמון בהם.

מרעמסס לסוכות ומסוכות לאיתם

בספר "שבטי י-ה"³ עומד רבי משה דוד ואל⁴, תלמיד הרמח"ל, על אותה נקודה, וכותב:

"ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה' - ומפי עליון לא יצא הציווי של כתיבת הבל וריק בתורתו השלימה שכל הענינים שלה הם דברים העומדים ברומו של עולם, כי בכל מסע היה עלייה, ובכל עלייה נעשה תיקון למעלה בשרשם שהוא סוד ה'מוצא' שלהם, מלשון: כי יש לכסף מוצא. וזה שאמר בתחילה 'ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה'". כלומר, התועלת הנמשך לשרשיהם, על ידי מסעיהם שהיו 'על פי ה'". ואחר כך שינה ואמר: 'ואלה מסעיהם למוצאייהם'. כלומר ואלו הם המסעות, שעל ידיהם גרמו עלייה ותיקון לשרשיהם העליונים".

לכל דבר יש נקודת 'מוצא' וישנו תהליך של זיקוק שעליו לעבור. הוא יצא ממקום מסוים וכעת עליו להוציא מן הכוח אל הפועל את הסגולות הטמונות בשרשו.

מכאן עובר הרמ"ד ואל⁴ להסבר המסעות, וכה דבריו:

"והנה המסע הראשון היה: מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר יום לחדש הראשון. והסוד הוא 'מרעמסס' דייקא, שהוא 'מסע רע' של הקליפה, שהיו בתוכו אוכלים טובים ונחמדים שהם הניצוצות הקדושות של בני ישראל, והמסע הרע הזה לא היה ראוי להחזיקם בתוכו, ולכן הקיאים לבסוף על ידי הכח העליון שהכריחו להקיאים את הבלוע בגזל ועושיק רע, בסוד 'חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו א-ל'..."

רעמסס היה אחד מהמקומות שישראל עבדו בו בפרך. רעמסס הוא מקום גזל ועושיק רע, מקור הטומאה והזוהמה של מצרים. במקום הרע הזה התמוסס הכל, ומשם עברו ישראל **לסוכות**.

"והנה כשיצאו בני ישראל ישראל שהם הניצוצות הקדושות מן המס"ס ר"ע של הקליפה. התיקון שלהם היה שבאה אימה עילאה ונתפשטה עליהם וסיבבה אותם כסוכה הסוככת על הבנים היקרים, כדי שלא יתאחזו בהם החיצונים. וזה שאמר 'ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסוכות', שהרי מילת 'ויחנו' היא מלשון 'חנייה' וגם מלשון 'חן', כמו שדרשו רבותינו ז"ל על 'ויחן את פני העיר', שכולם ענייני תיקון. והנה כשסככה אימה עילאה על הבנים היקרים, מיד ניתוסף אליהם תיקון אחר, והוא שנתגלו עיניהם להביט באמיתותה ותמימותה של ההנהגה העליונה".

³ שבטי י-ה במדבר לג ד"ה ויכתוב.

⁴ רבי משה דוד ואל⁴ (הרמ"ד ואל⁴) (פדובה שבאיטליה), התנ"ז-התקל"ז - מגדולי איטליה, פרשן המקרא ומקובל, רופא ומלומד. תלמיד חבר של הרמח"ל. למד אצל רבני פדובה יחד עם הרמח"ל, ושניהם הוסמכו לרבנות בערב חג הסוכות התפ"ו. כשהקים הרמח"ל את חבורתו בשנת התפ"ז, היה הרמ"ד ואל⁴ מראשי החבורה ובהמשך אף שימש כמנהיג החבורה. חיבר עשרות חיבורים על כל התנ"ך על דרך הקבלה, "ספר הליקוטים" - על נושאים שונים, מהם בסגולות ורפואה, "שבעים תיקונים" - שבעים פירושים על הפסוק "לכל היד החזקה" על דרך הקבלה, ספר שיחוס בטעות לרמח"ל.

'סוכות' זה מלשון סכך, כמו אמא שמשוככת על גוזליה ופורסת עליהם את כנפיה. עם ישראל יצא מרעמסס, מקום הטומאה, ונכנס תחת כנפי השכינה, וכעת הוא מרגיש כיצד ההנהגה העליונה שומרת עליו.

התחנה הבאה היא 'איתם', "וַיִּסְעוּ מִסֹּפֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֶתֶם אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר"⁵. מבאר הרמ"ד ואלו:

"וַיִּסְעוּ מִסֹּפֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֶתֶם אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר, כי 'את'ם' הם אותיות אמ"ת, וגם הוא לשון תמימות. ועולה כמנין אה"ה פעמים אה"ה, לרמז אל הבינה שגילתה את עיניהם בריבוי והכאת אורותיה עליהם. וכאשר נתגלו עיניהם להסתכל באור האמת, אז נתוסף אליהם תיקון אחר, והוא הכח השלם להכניע את השקר, וזהו בעל צפון שנשאר מכל אלהי מצרים, ואז הכירו ישראל שהיה להם החירות הגמור משעבוד הקליפה, ונתדבקו בקדושה שהיא מגדל עוז שם ה'".

'בעל צפון' זה כח ששייך לטומאת מצרים, "מִצָּפוֹן תִּפְתַּח הַרְעָה"⁶. כשיצאנו ממצרים דבקה בנו טומאת 'בעל צפון' ונדרש מאתנו להיפטר ממנה ולהכניע את השקר. לשם כך הביאה אותנו ההשגחה העליונה ל'אתם', אותיות 'אמת' ומלשון 'תמימות', כדי שנוכל לעמוד אל מול השקר של 'בעל צפון'. משם המשיכו ישראל למגדול. ממשיך הרמ"ד ואלו:

"וַיִּסְעוּ מֵאֶתֶם וַיֵּשֶׁב עַל פִּי הַחִירוֹת אֲשֶׁר עַל פְּנֵי בְּעַל צָפוֹן וַיַּחֲנוּ לְפָנֵי מַגְדוֹל. וכן בכל שאר המסעות ניתוספו להם תיקונים אחרים תיקון אחר תיקון, ונרמזו בשמותיהם ודאי, אלא שאי אפשר להבינם על בורין עד יערה עלינו רוח ממרום ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

המסעות במדבר הם למעשה ארבעים ושתיים מעלות שמביאות אותנו לדבקות השלמה בה'.

צירוף אחד קדוש

ברוח זו כותב גם הרבי מאפטא⁷, בעל בעל ה"אוהב ישראל"⁸, ועומד גם על משמעות החניה ב'אילים', וזו לשונו:

"ועוד הלכו במסעות עד אשר זכו ויבואו אלימה שהוא צירוף אחד קדוש מן ק"ך צירופי שם אלה"ם הקדוש. ובאילים שתיים עשרה עינות מים ושבעים תמרים ויחנו שם.

ואיתא במכילתא ובילקוט פרשת בשלח (רנז): רבי אלעזר אומר, מיום שנברא העולם נברא שם שתיים עשרה מבויעים נגד שתיים עשרה שבטים ושבעים דקלים נגד ע' זקנים עד כאן. והיינו שבאו לבחינה מדריגה גבוהה כזו שה"ב מבויעין הם בחינה וסוד שתיים עשרה צירופי הו"ה וה"ב שבטי י-ה הם בבחינת מרכבה להם. והע' זקנים הם בסוד שבעין עטרין דעל גבי חמשיין. והבן כל זה.

ויכולני לפרש כל המ"ב מסעות על פי דרכינו הנ"ל והמה שייכים בכל אדם ובכל זמן בכל פרטותיהם. אמנם סמכתי על המשכיל שיבין מעצמו תן לחכם ויחכם עוד וכבוד אלקים הסתר דבר, והבורא כל העולמים יהיה בעזרנו ובעזר כל ישראל בכלל ובפרט, שנזכה לברר וללבן ולהעלות כל הניצוצין קדישין ולהכניע כל הרע. והאלילים כרות יכרתן לתקן עולם במלכות שדי ה' ימלוך לעולם ועד ויגאלנו גאולת עולם על ידי משיח צדקנו שיבוא במהרה בימינו אמן".

⁵ במדבר לג, ו.

⁶ ירמיה א, יד.

⁷ רבי אברהם יהושע השל מאפטא (הרבי מאפטא, אוהב ישראל) (פולניה), התקט"ו-התקפ"ה - נצר למשפחות רבנים מפורסמות. בילדותו למד אצל רבי אלימלך מליז'נסק, וגדל בנגלה ובנסתר. שימש כרב בעיירות שונות, ולבסוף בעיירה אפטא. בסוף ימיו חזר למז'בוז' שבגליציה (היום אוקראינה) ושם נפטר. שני ספריו: "אוהב ישראל" ו"תורת אמת" נדפסו לאחר פטירתו.

⁸ אוהב ישראל ריש פרשת מסעי.

‘בעתה’ או ‘אחישנה’

בספר "אלף המגן"⁹ מבאר רבי אליעזר פאפו¹⁰, בעל ה"פלא יועץ", שישנם שני נתיבים בגאולת ישראל, וזו לשונו:

"אלה מסעי בני ישראל - בגליות, הסיבה היא אשר יצאו מארץ מצרים - מעצמם, על דרך שפירשו בזוהר הקדוש (ח"ג ו, א) על פסוק (עמוס ה, ב) 'נפלה לא תוסיף קום' מעצמה 'בתולת ישראל', ומה שלא הוציאם הקב"ה בעצמו - הוא לפי שלא נשלם הזמן, וחישב את הקץ והוציאם על ידי צבאותם - דהיינו ריבוי עם כדי שלא יטמעו שם, ועל כן היה גאולתם ביד משה ואהרן. 'יכתוב משה את מוצאייהם' של 'מסעיהם' - יהיה 'על פי ה' דיימא 'התנערי מעפר קומי' (ישעיה נב, ב), 'אלה' מוסיף על הראשונים - 'מסעיהם' גלות ארוך - לצורך 'מוצאייהם' - שיהיה ישראל נושע בה' תשועת עולמים".

על גאולת ישראל נאמר בנביא: "אני ה' בעתה אחישנה"¹¹, ללמדנו שישנה גאולה שבאה מלמטה על ידי השתדלותם ותשובתם של ישראל, וישנה גאולה שבאה מן שמיא, "כתיב 'בעתה', וכתיב 'אחישנה'! זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה"¹². בגלות מצרים לא נשלם זמן גאלתנו וכדי להחיש את הגאולה נדרשנו לקום ולעשות מעשה בעצמנו, ומכיוון שלא עלה בידינו הדבר, שלח לנו ה' את משה ואהרן שינהיגו אותנו ויוציאו אותנו ממצרים, ועל ידי כך בסופו של דבר נושענו על ידי ה'.

במעלה ההר העייפות גוברת

במעלה ההר, ככל שמגיעים גבוה יותר כך העייפות גוברת וסף הקושי עולה. כך הדבר גם ברוחניות, ככל שאדם מתרומם ומתעלה, כך המדרגה הבאה תובעת יותר נקיות הדעת, יותר קדושה וטהרה ויותר כוחות נפש, "וסביביו נשערה מאד", מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו כחוט השערה"¹³. וכך כותב רבי אליעזר פאפו בהמשך דבריו:

"אלה מסעי' - קשים הם המסעות של בני ישראל, שבכל מסע ומסע כאשר מעלים את הנשמה ממדרגה למדרגה, גבוה מעל גבוה, מדקדקים ביותר דקה מן הדקה".

עם ישראל יוצא ממצרים, ובתקופת מסעיו במדבר בונה את הקומות הראשונות בבנין גאולתו. מתחילה עלתה מחשבה שנהיה מסוגלים לצאת ממצרים ולהגיע לארץ ישראל תוך אחד עשר יום, "אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם מִחֶרֶב"¹⁴, אבל בעוון המרגלים נגזרו עלינו ארבעים שנות נודדים במדבר, ארבעים שנה של תהליך מבר ומזכך.

⁹ אלף המגן ריש פרשת מסעי.

¹⁰ הרב אליעזר פאפו (סרייבו שבבוסניה), תקמ"ו-תקפ"ח - פוסק ומקובל. שימש כרב הקהילה הספרדית של סיליסטרה שבבולגריה. תקופה מסוימת עמד גם בראש הקהילה הספרדית בבירת ולאכיה, בוקרשט. שמו התפרסם בזכות ספרו "פלא יועץ" הבנוי מפרקים קצרים המסודרים לפי סדר האלפבית. למד בישיבות בעיר הולדתו ורכש בקיאות רבה בתורה. בעיר הולדתו, סרייבו, כתב גם את ספרו הראשון "חודש האביב". אחרי שהתחתן עבר לגור בסיליסטרה, והיה לראש הקהילה היהודית המקומית. מאוחר יותר הגיע לבוקרשט וניהל ואירגן שם מחדש את קהילת היהודים הספרדים בעיר. כעבור זמן קצר חזר לסיליסטרה. על הנהגותיו בקודש כתב בנו: "הפליא לענות בצום נפשו, ומלקות בכל לילה ולילה שאומרים בהם תחנונים. שק ואפר וחרולים וטבילות... וטבילת שלגים...".

¹¹ ישעיה ס, כב.

¹² סנהדרין צח ע"א.

¹³ יבמות קכא ע"ב.

¹⁴ דברים א, ב.

בנין הגאולה דורש עבודה מאומצת. הגענו מארבע כנפות הארץ, מאירופה ומתימן, ממרוקו ומתוניס וכו'. חשבנו שכשנגיע לארץ ישראל נוכל לנוח על זרי הדפנה ונראה רק טוב, והנה מתברר שהמסע עוד לא נגמר ונדרש מאתנו מאמץ יותר ויותר גדול. לכן כשעמדו גדולי האמוראים ודיברו על המשיח, אמרו עולה ורבה!¹⁵ שיבוא המשיח, אבל לא בזמננו! לקראת בואו של המשיח ישנם 'חבלי משיח' שתובעים התמודדות, צריך כוחות נפש כדי לעמוד בפרץ ולשמור על קומת הרוח של האומה.

יהודים, אל ייאוש!

בדור של גאולה הקב"ה מוריד נשמות מיוחדות שמסוגלות לעמוד בגבורה כחומה בצורה מול כל הרוחות שבעולם. מספיק לנהל שיחה קצרה עם ניצול שואה, כדי להבין שמדובר בחומר אנושי אחר. מדובר באנשים שראו בחייהם זוועות עולם שאי אפשר להעלות על הדעת, ובאורך פלא הם מגיעים ארצה ומקמים בתים ומשפחות לתפארת. זה בלתי נתפש. דור התקומה והתחיה מגדל אנשי מופת שסיפורי הגבורה שלהם רבים מספור.

בעקבות המשברים והיאוש שעברו על הישוב בארץ בשנות העליה הראשונות, כתב מרן הרב קוק מאמר בשם "להוסיף אומץ"¹⁶. הרב מדמה את מצבנו לאנשים שחפרו באר כדי למצוא מים. לאחר חפירות רבות ומייגעות לא נמצא דבר, וחלק מן האנשים פרשו מן החפירה. אחרים נשארו והמשיכו לחפור, כשלפתע יצא פרץ מים אדיר מן האדמה. שמחה אחזה בכל, אבל השמחה שבתה מהר כיוון שהמים היו דלוחים. קמו אנשים מתוך החופרים, התייאשו ופרשו מן החבורה. כעת נשארו רק העקשנים והחזקים. פנו הנשארם אל הפורשים ואמרו להם: האם עכשיו אתם פורשים מהמערכה, הרי גרועם אתם מן הראשונים, הם לא ראו דבר, אבל אתם כבר רואים את המים, זו השכבה הראשונה, עוד קצת מאמץ ונגיע למים הצלולים!

הבאר היא באר הגאולה. במהלך הגלות היו מתבוללים שפרשו מהמירוץ, והנה באה הגאולה, אבל איזו מין גאולה היא זו, מלווה בצרות פוגרומים מלחמות וכפירה...

אל ייאוש! קורא הרב לבני דור הגאולה, נמשיך לחפור, ובמהרה נגלה את המים הזכים.

כדי לעבוד את ה' צריך לצאת מן הטומאה

משל הבאר הנוגע לתהליך הגאולה, נכון גם בעבודת ה' הפרטית. המגיד מקוזניץ¹⁷ בספרו "עבודת ישראל"¹⁸ כותב:

"...אנו רואים כמה מבני אדם אשר היתה נפשם שוקקה לעבוד ה' ולא עלתה להם. וסוד הענין הוא, מחמת שלא נטהרו מקודם מחלאת טומאתם ומחטאת נעוריהם, ועל ידי זה לא יכלו לגשת אל הקודש. לכן צריך כל אדם החפץ ברצון יוצרו לכבס ולנקות את עצמו ולחזור בתשובה על כל מה שעשה מעודו מעשים לא טובים, וכאשר האריכו בזה ספרי יראים, ואחר כך יזכה לעשות רצונו לעבוד ה' כראוי.

¹⁵ ראה סנהדרין צח ע"ב.

¹⁶ מאמרי הראיה עמ' 72.

¹⁷ רבי ישראל הופשטיין (המגיד מקוזניץ) (אפטא, אוקראינה), התצ"ג-התקע"ה - למד בצעירותו אצל הנודע ביהודה בפראג, ואצל גדולי החסידות המגיד ממעזריטש, רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג ורבי אלימלך מליז'נסק. מונה למגיד בעיר קוזניץ, שם למד ולימד, ומסביבו נאספו רבים. היה מפורסם בדרשותיו המיוחדות, ונחשב לאחד מגדולי האדמו"רים בימיו. שושלת מפוארת יצאה ממנו, וכמה חצרות חסידיות. פרסם ספרי הלכה וחסידות רבים, ביניהם הספר "עבודת ישראל".

¹⁸ עבודת ישראל ריש פרשת מסעי.

וזה הרמז בא בפסוק 'אלה מסעי בני ישראל', כלומר כן דרך הנסיעה אשר יצאו מארץ מצרים, ראשית דבר לצאת מחלאת טומאתו אשר כל הגילולים ועבירות נקראים בשם מצרים שהיתה מלאה גילולים וצריך מקודם לצאת מזה. ואחר כך לצבאותם, שפירשו בזהר (ח"ג רנח ע"א) מילת 'צבאות' כמצביא עבד, דהיינו שאחר כך יוכל לעבוד ה' כרצונו".

כל אדם באשר הוא צריך לצאת ממצרים, ממדינת 'מצרים' הפרטית שלו, כדי שיוכל להתחיל את מסע הנדודים שלו ולעלות במעלה ההר.

ממשיך בעל ה"עבודת ישראל" ומביא דברים בשם המגיד ממעזריטש:

"והנה אדוני מורי וזקני הגאון מורנו הרב דוב בער [ממעזריטש] זלה"ה אמר כי כל המסעות שנסעו ישראל, העיקר היה לתקן כל המקומות ולהגביה הניצוצין קדישין מהם, ולכן נכתבו בתורה שמות המסעות והמקומות אשר תקנום בתקנה.

וזה 'ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה', שמשם כתב כל מה שהוציאו ניצוצין קדישין במסעיהם שנסעו, ושנסעו על פי ה' ולא נסעו במקום אחד זולת שהוצרכו לתקן, וזהו ואלה מסעיהם למוצאייהם, ודברי פי חכם חן".

פרשת מסעי ושלושת השבועות

ממשיך המגיד מקוזני"ץ:

"והנה פרשה הזאת נקראת תמיד בין המצרים שהם נחשבים כ"א יום כמו שפירש רש"י (איכה א, ג), ו"א יום וכ"א לילות הם מ"ב כנגד מ"ב מסעות שצריך לעבור בין המצרים בכמה מסעות לתקן הכל ולעבוד את ה'. הגם שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חורבן בית ה', עם כל זה יש לחזק את עצמו ולטהר לבבו ולעבוד ה' בתורה ותפילה בשמחה, בפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות".

פרשת מסעי נקראת תמיד בתוך ימי 'בין המצרים', בין י"ז בתמוז לתשעה באב. ימים אלה הם ימים של אנחה ועצבות, ימים שבהם אנו מצווים לזכור ולהזכיר את התחנות שבדרך ולהצטער על המשברים והנפילות. אך יחד עם זאת עלינו להתחזק בעבודת ה' מתוך שמחה. מדוע?

"ולהבין זה על פי משל ומליצה, מדרך מלך בשר ודם שיש לו כל מיני טוב ומיני שמחה וגם מנגנים בתוף ומחול וכנור ועוגב, ובודאי כאשר טוב לב המלך והוא שרוי בשמחה אין מן הצורך לו אל המשוררים והמנעימים בקולי קולות כי בלאו הכי יש לו שמחת לב, אכן כאשר לפעמים בא עת עצב ויגון ממקרה אשר הקרהו, אז יקראו הפורטים על נבל לשירם ולזמרם לשמח לבבו ולהצהיל פנים.

וכן הנמשל ודוגמא כביכול אל קדושתו יתברך, שבודאי משרתיו ברקיע מנעימים לו ומקלסים שמו, רק בזמן שבית המקדש חרב יש עצב בבתי בראי, אז צריכים מי אשר ה' בלבו להתחזק ולכנוס אל בתי גוואי ולהפשיט עצמו מכל מיני עצבות ולשמח כבוד המלך ולומר לפניו אתה מלכנו מעולם וגם עכשיו ותמלוך לעולם ועד והכל כאין נגדך, 'עלו מושיעים בהר ציון' 'ויאתיו כל לעבדך ויתנו לך כתר מלוכה".

אדם זקוק שינעימו לו בשיר ונגינה כשהוא נתון בעצבות וחש ששורה עליו רוח רעה כשאוול. כשבית המקדש בחורבנו הקב"ה זקוק לעבודת השמחה שלו ביותר.

"וכבר הקדים לנו אדוננו מו"ר ז"ל הנ"ל רמז בפסוק 'כל רודפיה השיגוה בין המצרים' (איכה א, ג), דהיינו כל מי שרודף להמליך את הבורא יוכל להשיג יותר דווקא בימים אלו 'בין המצרים'. למשל

כי כשהשר יושב בביתו אז אימתו מוטלת אשר לא כל איש ואיש יכול לבוא פנימה, מה שאין כן אם השר עובר בשווקים וברחובות חוץ לפלטרין שלו אז הוא קרוב לכל קוראיו ויאזין שוועת כל הקוראים בשמו.

וכן הנמשל, לדעת כי בזמן הזה כי 'כצפור נודדת מן קינה' וגו' (משלי כז, ח), לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם והוא עונה אליהם, עכ"ל.

ועיקר הענין להתחזק ולאמץ את לבבו בעתים הללו לבלתי ייפול ברשת ההתרשלות מעבוד ה' חלילה, ואפילו בתשעה באב שהוא חושך למראה עין, הגם שיש לבכות במר נפש על כל אשר מצאנתו ביום ההוא, מכל מקום יש לשמח לב המלך בשמחה העתידה שבו ייוולד מנחם ויגאלנו במהרה וישמח ה' במעשיו והיתה לו המלוכה כימי קדם".

דווקא כשבית ה' חרב והקב"ה גולה מביתו, ביכולתנו להתקרב אל ה' ולשמחו בשמחת הגאולה שעתידה להתגלות בימים אלה.

רבי ביקש לעקור את צום תשעה באב

הגמרא במגילה¹⁹ מספרת שרבי הקדוש, רבי יהודה הנשיא, נטע נטיעה בפורים להורות שאין איסור מלאכה ביום זה, רחץ בפרהסיא בשבעה עשר בתמוז להורות שהדבר מותר בזמן שאין גזירות על ישראל וביקש לעקור את צום תשעה באב.

קשה להבין מה ראה לעקור את תשעה באב, הלוא רבי יהודה הנשיא חי תחת שלטון רומי הרשעה תחת הריסות בית המקדש?

ממשיכה הגמרא ומבארת, שלמעשה לא התכוון רבי לעקור לגמרי את תשעה באב, אלא שבאותה שנה תשעה באב חל בשבת, ודחוהו לאחר השבת. ועל כך אמר רבי: הואיל ונדחה - ידחה לגמרי, ולא ינהגו אבלות גם לאחר השבת, ולא הודו לו חכמים.

בהמשך דבריו מביא המגיד מקוזניץ את הסברו של החוזה מלובלין לדברי חז"ל אלה:

"והנה הצדיק איש אלקים מורנו הרב יעקב יצחק, אמר פירוש הגמרא (מגילה ה ע"ב): ביקש רבי לעקור תשעה באב שחל בשבת, ואמר: הואיל ואידחי ידחי. עיין שם.

פירוש שרצה לעקור צרת תשעה באב כלל ועיקר ולגלות הקץ על ידי שחל בשבת יום הקדוש, והואיל ואידחי ידחי לגמרי. ולכן לא הודו לו חכמים, כי אין לדחוק את הקץ, עכ"ל.

ונוסיף עוד על דבריו, כי ביקש רבי לעקור תשעה באב, דהיינו לעשותו עיקר ולהראות גודל מלכות ה' יתברך, דהיינו הגם שצר לנו עד מאד אנו מתחזקים ומתאמצים ושמחים בשבת במלכותו ועל רחמיו המרובים אנו בטוחים שישוב נדחינו במהרה, וזה הענין הוא עיקר ויותר תענוג לפניו מאשר שאנו שמחים וטובי לב בימים הנגלים ונראים לטובה. ולכן מהתעוררות עיקר ותענוג זה היה בכוחו לדחות את תשעה באב ולעקרו ולגלות את הקץ.

ואמר: הואיל ואידחי ידחי, ולא הודו לו חכמים, פירוש שהחכמים הודו לו בבחינת 'לא', שהוא בחינת א"ן בבתי גואי. אבל עדיין לא היה בכוחם לשלשל השמחה לבתי בראי ולגלות הקץ עד שיושיענו ה' ויגדיל כח הצדיקים לגלות בחינת א"ן והשמחה הגנוזה, ואז ישמח ה' עמנו אמך".

¹⁹ מגילה ה ע"א.

רבי מבקש לעקוף את הגלות כביכול, אבל הגלות היא חלק מאבני הדרך של גאולת ישראל, אי אפשר לדלג עליה. כשחז"ל²⁰ אומרים לנו: "ששת אלפים שנה הוי עלמא, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח", משמעות הדבר היא שאלפים שנות תוהו ונגמרות אצל אברהם אבינו, אלפיים שנות תורה מתחילות אצל אברהם אבינו ונגמרות אצל רבי, ואלפיים שנות משיח מתחילות מרבי, מגלות בבל. שנות הגאולה מתחילות מרגע היציאה לגלות, כי כאמור הגלות היא חלק מאבני הבנין של הגאולה השלמה.

צא ולמד – גלות למקום תורה

נסיים בדבריו הנפלאים של השל"ה הקדוש²¹:

"אלה מסעי בני ישראל' וגו' (במדבר לג, א). המסעות הם כמו גליות והם מכפרים. גם מי שמכתת רגליו והוא גולה למקום תורה והולך ללמוד, אז מסע שלו על פי ה', לכן היו הראשונים מתגרשים מביתם לילך ללמוד תורה, ובפרט רבי שמעון בן יוחאי וחבריו ותלמידיו, וסימנך 'צא ולמד' (ראה סוכה ה ע"א ועוד)".

כשילד עוזב את הבית והולך ללמוד בישיבה, זה קשה. הוא עוזב את ההורים, את המקום הטבעי. בזמנם היו הולכים למספר חודשים או אפילו שנים. לא היה טלפון ולא טלגרף, בחורים היו גולים למקום תורה, פשוטו כמשמעו. אבל למעשה ההתרחקות הזאת היא ראשיתו של מסע התקרבות.

דומה שאלפיים שנות משיח הן השנים הקשות ביותר. הן כוללות בתוכן מסעי צלב ואינקוויזיציות, פוגרומים ורדיפות בכל העולם. אין מקום אחד בעולם שניתן לומר עליו, שהיה בו טוב ליהודים. אבל בסופו של דבר עם ישראל הולך ובונה את קומתו הגשמית ואת קומתו הרוחנית למורת רוחם של כל מבקשי רעתו.

כשילד מתחנך ומעצב את אישיותו, הוא עובר מסע פנימי שיש בו קשיים ומשברים, ובסופו של דבר כל התמודדות מקנה לילד תוספת בגרות ומאפשרת לו להביא לידי ביטוי בעוצמה רבה יותר את סגולות אישיותו, וכך מתוך גאולתו הפרטית של כל יהודי ויהודי הולכת ונבנית גאולתם של ישראל.

²⁰ סנהדרין צז ע"א.

²¹ של"ה פרשת מסעי דרך חיים תוכחת מוסר אות יא.